

UDK 902
ISSN 1330-0644
VOL. 18./2001.
ZAGREB, 2001.

Prilozi

Instituta za arheologiju u Zagrebu

Pril. Inst. arheol. Zagrebu 18./2001.
Str./Pages 1-292, Zagreb, 2001.

Časopis koji je prethodio

Prilozi 1., 1983., Prilozi 2., 1985., 3.-4., 1986.-1987., 5.-6., 1988.-1989., 7., 1990.,
8. 1991., Pril. Inst. arheol. Zagrebu 9., 1992., 10., 1993., 11.-12./1994.-1995.,
13.-14./1996.-1997., 15.-16./1998.-1999., 17./2000.

Nakladnik/ Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU/
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/ Adress of the editor's office

Institut za arheologiju/Institute of archaeology
HR - 10000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 68
Telefon/phone/fax ++385/01/615 02 50
e-mail: institut-za-arheologiju@IARH.tel.hr

Glavni i odgovorni urednik/ Editor in chief

Željko TOMIČIĆ (Zagreb)

Redakcijski odbor/ Editorial committee

Dunja GLOGOVIĆ (Zagreb), Timotej KNIFIC (Ljubljana, SLO), Remza KOŠČEVIĆ
(Zagreb), Laszlo KÓVACS (Budapest, HUN), Kornelija MINICHREITER (Zagreb),
Mladen RADIĆ (Osijek), Željko RAPANIĆ, (Split) Aleksandar RUTTKAY (Nitra,
SK), Ivančica SCHRUNK (Minneapolis, USA), Željko TOMIČIĆ (Zagreb).

Prijevod na engleski/ English translation

Nikolina MATETIĆ PELIKAN

Prijevod na njemački/ German translation

Nikolina MATETIĆ PELIKAN

Lektura/ Language editor

Marijan RIČKOVIĆ (hrvatski)
Ulrike STEINBACH (njemački)
Kenneth MAYER (engleski)

Dizajn/ Design

Roko BOLANČA

Korektura/ Proofreaders

Krešimir KVOČIĆ

Računalni slog/ Layout

Ranko PERŠIĆ, Zagreb

Tisak/ Printed by

Tiskara PETRAVIĆ, d.o.o., Vladimira Nazora 12, 10434 Strmec

Naklada/ Circulation

600 primjeraka / 600 examples

Sekundarne publikacije/ Indexed in

GERMANIA Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen
Archaeologischen Instituts, Verlag Philipp von Zabern, Mainz

Izdavanje časopisa novčano podupire

MINISTARSTVO ZNANOSTI I TEHNOLOGIJE REPUBLIKE HRVATSKE
HR - 10000 Zagreb, Strossmayerov trg 4

Sadržaj

Izvorni znanstveni radovi

- 5 KORNELIJA MINICHREITER
Tipološka klasifikacija keramike rane starčevačke kulture iz stambene zemunice 10 u Zadubravlju
- 21 DUNJA GLOGOVIĆ, SLOBODAN MIKO
Nekoliko brončanodobnih nalaza iz okolice Torčeca pokraj Koprivnice i njihova spektrometrijska analiza
- 33 DARIA LOŽNJAK
Nalazišta brončanoga doba na vinkovačkom području
- 63 SAŠA KOVAČEVIĆ
Istraživanja prapovijesnog lokaliteta u Novoj Bukovici na položaju Sjenjak - povijest i novi rezultati
- 79 RENATA ŠOŠTARIĆ
Karbonizirani biljni ostaci iz prapovijesnog lokaliteta u Novoj Bukovici na položaju Sjenjak
- 83 NIVES MAJNARIĆ PANDŽIĆ
Grob ratnika Lt 12 iz srednjolatskog groblja u Zvonimirovu kod Suhopolja u Virovitičko-podravskoj županiji
- 103 MARKO DIZDAR
Nalazišta latenske kulture na vinkovačkom području
- 135 REMZA KOŠČEVIĆ
Sitni metalni predmeti iz Siscije
- 143 REMZA KOŠČEVIĆ
Daljnja opažanja o olovnim privjescima
- 157 VLASTA BEGOVIĆ, IVANČICA SCHRUNK
Preobrazbe rimskih vila na istočnom Jadranu u kasnoj antici i ranom srednjem vijeku
- 173 ŽELJKO TOMIĆIĆ
...Sclavorum regionem, quae Zellia appellatur... Pavla Đakona
Povijesna (renesansna) kartografija - novi izvor poznavanja hrvatskog ranog srednjovjekovlja
- 189 TAJANA SEKELJ IVANČAN
Neki arheološki primjeri zaposjedanja ruševina antičkih urbanih cjelina u sjevernoj Hrvatskoj tijekom srednjeg vijeka
- 213 TAJANA TKALČEĆ
Gotičke keramičke čaše iz Glogovnice i Ivanca Križevačkog kraj Križevaca i Gudovca kraj Bjelovara

Contents/Inhaltsverzeichnis

Original scientific papers

- KORNELIJA MINICHREITER
Typological classification of pottery of the early Starčevo culture from the pit-dwelling 10 in Zadubravlje
- DUNJA GLOGOVIĆ, SLOBODAN MIKO
A couple of Bronze Age finds from the surroundings of Torčec near Koprivnica and their spectrometric analysis
- DARIA LOŽNJAK
Bronze Age sites in the Vinkovci region
- SAŠA KOVAČEVIĆ
Investigation of the prehistoric locality in Nova Bukovica on the site Sjenjak - History and new results
- RENATA ŠOŠTARIĆ
Carbonized plant remains of the prehistoric locality in Nova Bukovica on the site Sjenjak
- NIVES MAJNARIĆ PANDŽIĆ
Warrior's grave Lt12 from Middle La Tène II grave site in Zvonimirovo near Suhopolje in the County of Virovitica-Podravina
- MARKO DIZDAR
La Tène culture sites in the Vinkovci area
- REMZA KOŠČEVIĆ
Small metal artifacts from Siscia
- REMZA KOŠČEVIĆ
Further observations on lead pendants
- VLASTA BEGOVIĆ, IVANČICA SCHRUNK
Transformations of Roman villas on the eastern Adriatic coast in late classical antiquity and the early Middle Ages
- ŽELJKO TOMIĆIĆ
... Sclavorum regionem, quae Zellia appellatur ... von Paulus Diaconus
Historische (Renaissance-) Kartographie die neue Forschungsquelle für das Frühmittelalter in Kroatien
- TAJANA SEKELJ IVANČAN
Manche archäologische Beispiele für die Besiedlung der Ruinen antiker Stadtanlagen in Nordkroatien im Mittelalter
- TAJANA TKALČEĆ
Gotische Keramikgefäße aus Glogovnica und Ivanec Križevački bei Križevci und Gudovac bei Bjelovar

Pregledni radovi

- 235 MARIIA BUZOV
Podni mozaici sustava Eufrazijeve bazilike
- 253 ŽELJKO TOMIČIĆ, TATJANA TKALČEC,
MARKO DIZDAR, DARIA LOŽNJAK
Veliki Gradiš, Veliko Gradišće - plemićki grad Vrbovec
kraj Huma na Sutli (Stanje istraživanja 2001. godine)
- 275 DARIA LOŽNJAK, TATJANA TKALČEC
Suhopolje - Lajkovina rezultati sustavnog terenskog
pregleda kasnobrončanodobnoga naselja

Prikazi

- 285 DUNJA GLOGOVIĆ
TRANS EUROPAM, Festschrift für Margareta Primas,
Beiträge zur Bronze- und Eisenzeit zwischen Atlantik
und Altai, Antiquitas, Reihe 3, Abhandlungen zur Vor-
und Frühgeschichte, zur Klassischen und Provinzial-Rö-
mischen Archäologie und zur Geschichte des Altertums,
Bd. 34, Bonn, 1995., 288 str. sa sl.
- 289 DARIA LOŽNJAK, TATJANA TKALČEC
Kratice

Review

- MARIIA BUZOV
Bodenmosaiken des Systems des Eufrasios-Basilika
- ŽELJKO TOMIČIĆ, TATJANA TKALČEC,
MARKO DIZDAR, DARIA LOŽNJAK
*Veliki Gradiš, Veliko Gradišće - feudal town of Vrbovec near Hum
na Sutli (as of 2001)*
- DARIA LOŽNJAK, TATJANA TKALČEC,
Suhopolje - Lajkovina
Results of systematic survey of the Old Bronze Age settlement

- DARIA LOŽNJAK, TATJANA TKALČEC
Abbreviations / Abkürzungen

Tipološka klasifikacija keramike rane starčevačke kulture iz stambene zemunice 10 u Zadubravlju

Typological classification of pottery of the early Starčevo culture from the pit-dwelling 10 in Zadubravlje

Izvorni znanstveni rad

Prapovijesna arheologija

Original scientific paper

Prehistoric archaeology

Dr. sc. KORNELIJA MINICHREITER

Institut za arheologiju

Ul. grada Vukovara 68

HR - 10000 Zagreb

UDK/UDC 902.64(497.5 Zadubravlje)“6343”

Primljeno/Received: 31. 05. 2001.

Prihvaćeno/Accepted: 21. 06. 2001.

Prva arheološka istraživanja neolitičkog naselja u Zadubravlju kod Slavanskog Broda (vremenski pripada ranoj fazi starčevačke kulture) provedena 1989. i 1990. g. na površini od 6.200 m², omogućila su izradu tipološke klasifikacije keramike stupnja linear A starčevačke kulture. Otkrićem brojne arheološke građe (oko 7.690 ulomaka keramike), stvorena je mogućnost detaljnih analiza i kompjutorske obrade podataka o najranijoj lončarskoj proizvodnji na tlu sjeverne Hrvatske. U ovom radu objelodanjeni su rezultati analiza keramičkih nalaza iz stambene zemunice 10 u Zadubravlju, kao dio prve baze podataka tipologije keramike za neolitičko razdoblje u Hrvatskoj.

Ključne riječi: neolitik, rana starčevačka kultura, linear A, tipološka klasifikacija, keramika, Zadubravlje, sjeverna Hrvatska

Key words: Neolithic, early Starčevo culture, Linear A, typological classification, pottery, Zadubravlje, northern Croatia

Otkrićem ranoneolitičkih starčevačkih naselja u Zadubravlju 1989. g.¹ (MINICHREITER, 1992., 35.-39.), a potom 1995. g. na zemljištu Galovo-ciglana u Slavanskom Brodu² (MINICHREITER, 1997., 40.-43.; ista, 1999., 25.-29.; ista, 1999. a, 58.-62.) počela su prije 12 godina sustavna arheološka istraživanja naselja iz početne faze razvitka starčevačke kulture - tj. njezine predbarbotinske faze - linear A.

Prije otkrića starčevačkih naselja u Zadubravlju i Slavanskom Brodu (brodska Posavina) S. Dimitrijević je, po stilskim odlikama oblika i ukrašavanja površinskih nalaza na "Igraču" u Slavanskom Brodu i usporedbom s nalazištima otkrivenim u Srbiji i Vojvodini, uvrstio ovakvu arheološku građu u stupanj linear A (DIMITRIJEVIĆ, 1974., 69., 72.-75.; isti, 1979., 242.-243.).

Njegovu stilsku podjelu starčevačke kulture potvrdila su istraživanja u Zadubravlju i Slavanskom Brodu, gdje je otkrivena brojna arheološka građa s odlikama linear A stupnja, a analize ugljena metodom C-14 potvrdile su vremensku pripadnost ranim fazama starčevačke kulture - oko 5.700. - 5.300. g. prije Krista.

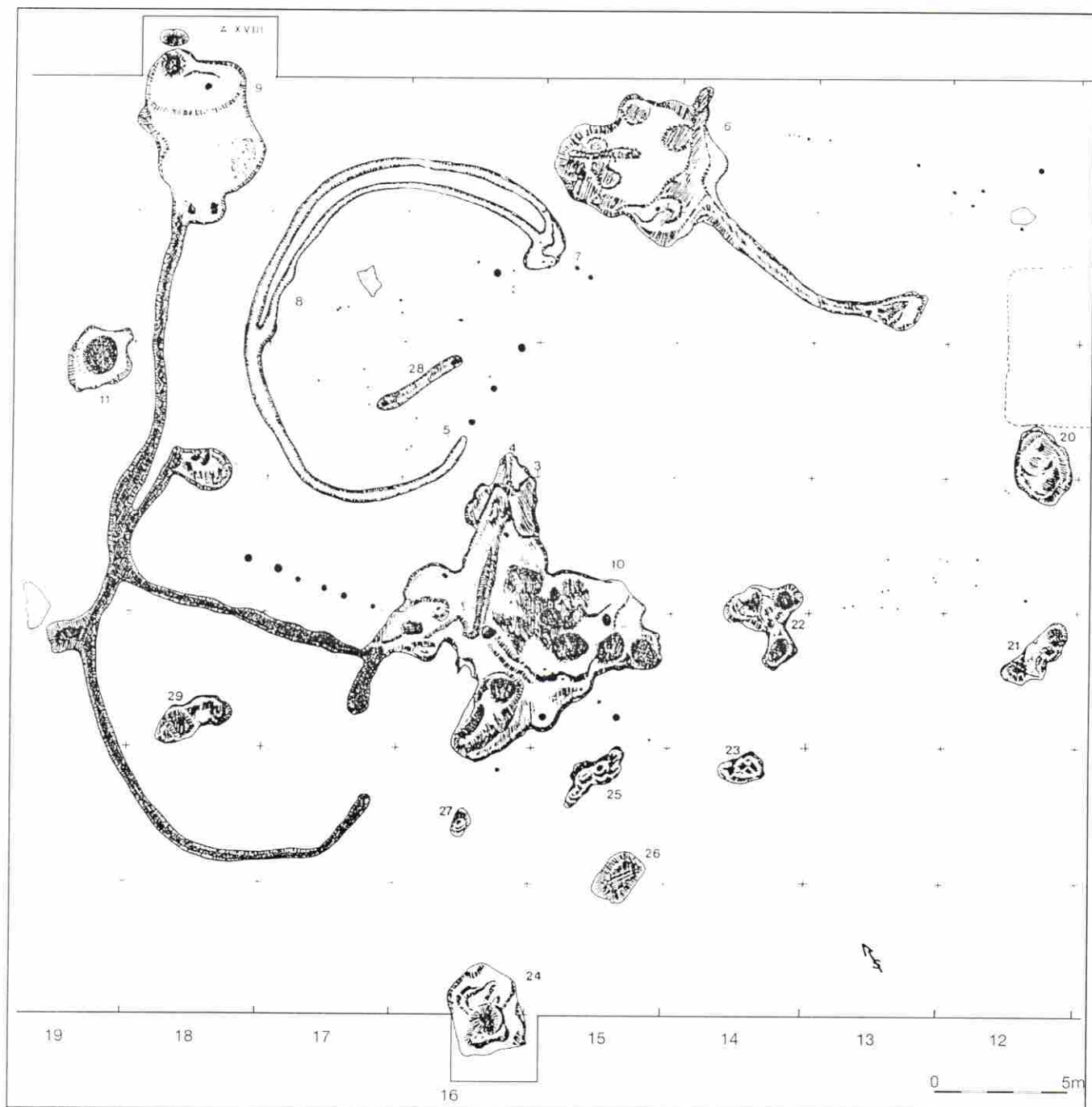
¹ Trogodišnjim zaštitnim arheološkim istraživanjima upravljali su: dr. sc. K. MINICHREITER, tadašnja viša konzervatorica Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Osijeku, JESENKA MIŠKIV i JOSIP LOZUK, arheolozi Muzeja Brodskog Posavlja u Slavanskom Brodu

² Izvornim sustavnim znanstvenim terenskim istraživanjima, koja se svake godine provode od 1997. g. rukovodi dr. sc. K. MINICHREITER iz Instituta za arheologiju u Zagrebu u okviru svoje znanstvene teme "Prapovijesni identitet sjeverne Hrvatske". Suradnici u ekipi su znanstveni novaci Instituta: mr. sc. M. DIZDAR i S. KOVAČEVIĆ i arheolozi Muzeja Brodskog Posavlja u Slavanskom Brodu: J. MIŠKIV, J. LOZUK i L. MIKLIK-LOZUK

³ Sustavnu analizu - prvu računalnu bazu podataka (tehnološke i tipološke značajke) litičkih nalaza iz Zadubravlja (oko 5.300 uzoraka) provodi skupina arheologa pod vodstvom dr. IVORA KARAVANIĆA iz Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a petrografsku analizu uzoraka (vrstu i porijeklo stijena) vodi dipl. ing. geologije Milka Sarkotić iz Instituta za geološka istraživanja u Zagrebu

U Zadubravlju je tijekom 1989. i 1990. g. istraženo rano-neolitičko "obrtničko naselje" jedne plemenske zajednice (MINICHREITER, 1992., 1992. a., 1993., 1998.; DIMITRIJEVIĆ, TEŽAK-GREGL, MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1998.), za koje pretpostavljamo da je bilo dio većeg starčevačkog naselja koje se prostiralo dalje prema sjeveru i istoku, ispod današnje autoceste i na neistraženim zemljištima uz rječicu Breznu. Svaki dio "obrtničkog naselja" imao je strogo određenu namjenu: u istočnom dijelu bio je prostor za čuvanje i pripremanje hrane - veliko otvoreno ognjište i drveni objekti građeni na visokim kolcima. Prema središtu naselja bila je izgrađena radionica za izradu kamenih alati - radna zemunica¹, a u središnjem dijelu naselja kulturni i stambeni prostor s dvije stam-

bene zemunice (sl. 1.-4.). Svaka zemunica imala je ograđeno dvorište u kojem se na okomitim tkalačkim stanovima izrađivala tkanina a na kamenim žrvnjevima drobili plodovi (sl. 2.). U zapadnom dijelu naselja bio je ukopan bunar i izgrađene lončarske radionice sa svim pratećim objektima nužnim u cjelokupnom procesu lončarske proizvodnje. Tu su bile jame za vađenje gline, drvene ograde za pripremu gline, izradu i sušenje posuda te radne jame s cilindričnim pećima za pečenje velikog posuda i pećima u obliku "cigare" za fino i slikano posude malih dimenzija. U radnim jamama - lončarskim radionicama bile su, uz lončarske cilindrične peći i peći kalotastog oblika za pečenje kruha. (MINICHREITER, 1992. b, 37.-49.)

Sl. 1. Situacijski plan središnjeg dijela starčevačkog naselja u Zadubravlju (precrtao K. ROŠEVIĆ prema originalu M. GREGLA)

Fig. 1. Situation plan of the central part of the settlement Starčevo in Zadubravlj (redrawn by K. ROŠEVIĆ according to the original by M. GREGLA)

Sl. 2. Rekonstrukcija središnjeg dijela starčevačkog naselja u Zadubravlju po K. MINICHREITER (ertež M. GREGL)

Fig. 2. Reconstruction of the central part of the settlement Starčevo in Zadubravlje according to K. MINICHREITER (Illustrated by M. GREGL)

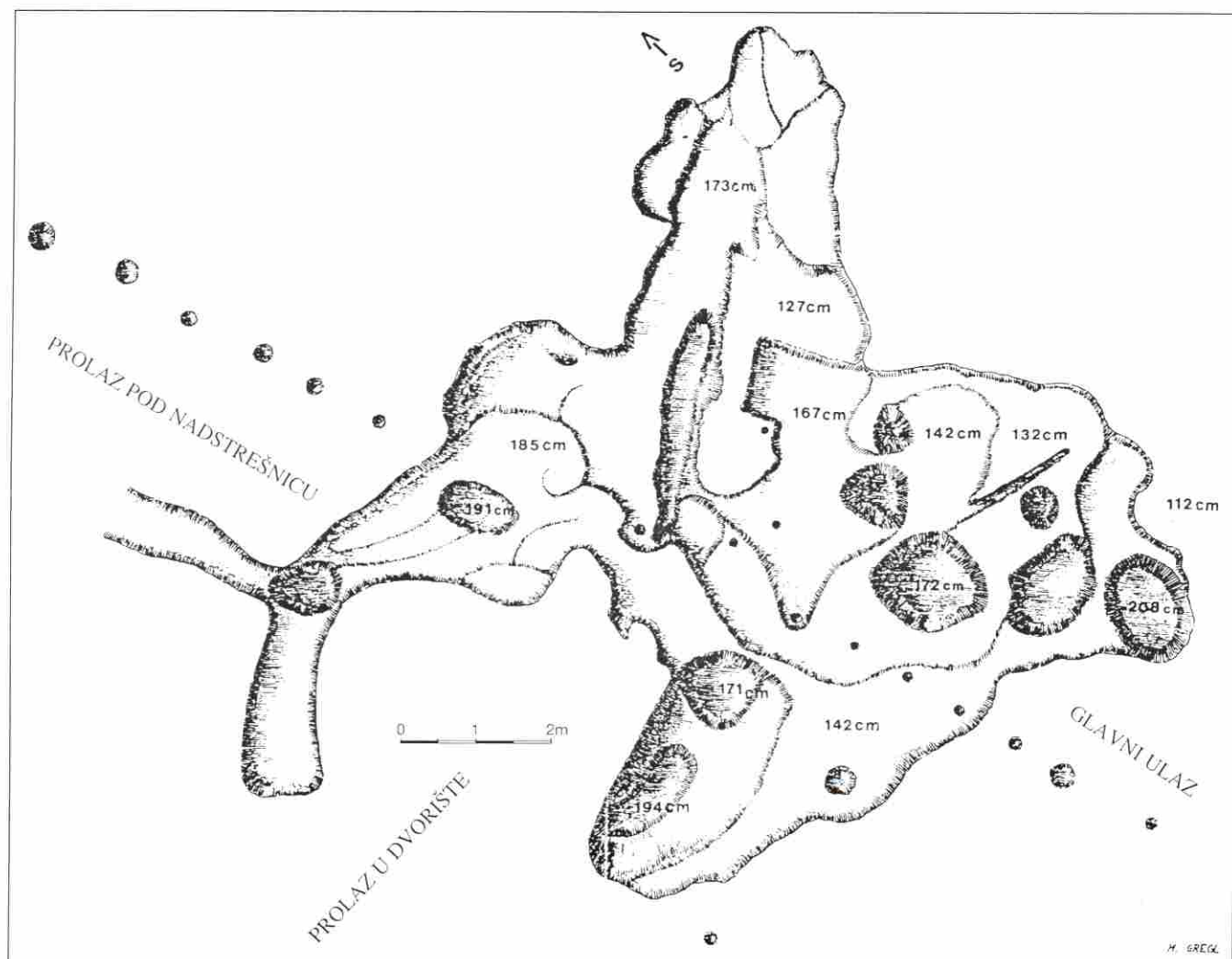
Stambena zemunica 10 (južna stambena zemunica) bila je izgrađena u središnjem dijelu naselja jugoistočno od ulaza u središnji ograđeni prostor (sl. 2.-4.), dok je nasuprot njoj sjeveroistočno od ulaza bila sjeverna stambena zemunica 6. Po dimenzijama, najveća zemunica u naselju imala je na svojoj jugozapadnoj strani ograđeno dvorište, dok je na jugoistočnoj i južnoj strani imala šest pomoćnih manjih jama različitih dimenzija. Zbog svoje veličine imala je tri ulaza: glavni i dva sporedna (sl. 3). Na istočnoj strani bio je glavni ulaz s jednom stepenicom i nizom okomitih kolaca u dužini od tri metra koji su držali nadstrešnicu pred ulazom. Sporedni ulaz bio je ujedno prolaz u veliko ograđeno dvorište na jugozapadnom dijelu objekta.

Na zapadnoj strani zemunice moglo se drugim sporednim ulazom - prolazom komunicirati preko male platforme sa središnjim dijelom naselja i trijemom (šest okomitih drvenih stupova promjera 25 cm), čija je nadstrešnica bila naslonjena na sjevernu ogradu dvorišta. Ispod ove nadstrešnice mogla se držati hrana ili obavljati svakodnevni poslovi. Zemunica je imala krovnu konstrukciju oslonjenu na niz okomitih drvenih stupova koji su bili poredani u nizu u njezinoj

unutrašnjosti. Tločno (dimenzija 9,5x11 m, ukopana 0,70 m), zemunica je bila oblikovana poput trolista sa četvrtim užim krakom (sl. 3.). Unutrašnjost se sastojala od dviju većih prostorija (istočne i zapadne) i dviju pomoćnih prostorija (sjeverne i južne). Istočna prostorija (do glavnog ulaza) bila je najveća (6x3,5 m) i u njoj su uz brojne ulomke keramičkih posuda i komade životinjskih kosti (goveda, ovce, svinje i jelena)⁴ pronađeni i različiti kulturni predmeti - manja i veća noga žrtvenika i glava psa koja je također mogla biti dio žrtvenika⁵ (MINICHREITER, 1992. c. 7.-10., sl. 1., 2.). Između istočne (velike) i zapadne (manje) prostorije otkrivena je drvena pregrada izgrađena od gusto poredanih okomitih kolaca koji su pri dnu bili učvršćeni nabacanom glinom u visini od oko 45 cm. U zapadnoj prostoriji (sl. 5.) otkrivena je skupina različitog keramičkog posuđa s ostacima životinjskih kosti u njima, a na dnu ispod njih kulturno ukopan goveđi rog.

⁴ Analizu životinjskih kosti iz Zadubravlja obavio je dr. MARIO JURISIĆ iz Zagreba

⁵ Svih pet kulturnih predmeta otkrivenih u Zadubravlju, pronađeni su u glavnoj prostoriji velike stambene zemunice 10 i u njezinoj neposrednoj blizini - dvorište i pomoćna jama

Sl. 3. Zadubravljje - tlocrt stambene zemunice 10 (crtež M. GREGL)

Fig. 3. Zadubravljje - ground plan of the pit-dwelling 10 (Illustrated by M. GREGL)

Ovakav obredni ukop životinjskih kosti kao žrtve pri gradnji najznačajnijih zemunica u naselju istovjetan je ukopu ispod podnice kuće K-1 u naselju Obre I. u Bosni (BENAC, 1973., 16.) i ukopu velikog govedeg roga ispod skupine posuda u središtu velike zemunice 09/010 na "Galovu" u Slavenskom Brodu, u kojoj su bila ukopana tri ljudska kostura (MINICHAJTER, 1999, b, 12.-16.).

Analiza uzoraka ugljena metodom poluraspada radioaktivnih izotopa ugljika ^{14}C , pronađenih na dnu velike prostorije zemunice 10 (jugoistočni dio zemunice, dubina 1,70 m), odredila je starost najnižeg sloja zemunice u vrijeme 5930-5740 BC (55,5%) i 5990-5940 BC (12,7%), odnosno 6995±115 BP.⁶

U ranoneolitičkom "obrtničkom naselju" u Zadubravljju pronađeno je oko 7.690 ulomaka keramike, što je stvorilo mogućnost analiza i kompjutorske obrade podataka o najranijoj lončarskoj proizvodnji na tlu sjeverne Hrvatske. Zbog brojnosti arheološke građe u ovom radu je obrađena samo tipološka klasifikacija keramike iz stambene zemunice 10, kao dio prve baze podataka tipologije keramike za neolitič-

ko razdoblje u Hrvatskoj.⁷ Izrada tipološke klasifikacije i statističke obrade prapovijesne keramike počela je u Hrvatskoj tek prije pet godina i prvi rad ove vrste objelodanila je S. Vrdoljak, analizirajući kasnobrončanodobnu keramiku sjeverozapadne Hrvatske (VRDOLJAK, 1995., 7.-81.).⁸ Takav način analize i obrade keramike primijenili su u svojim radovima M. Dizdar za srednje i kasnobrončanodobnu keramiku (DIZDAR, 1996., 7.-38.) i latensku keramiku na vinkovačkom području (DIZDAR, 2001.),⁹ te M. Dalić za kasnolatenšku keramiku iz Orolika i Privlake u istočnoj Slavoniji (DALIĆ, 1998., 163.-218.). Isti način obrade podataka za keramičke nalaze korišten je i u ovom radu te prilagođen keramici rane starčevačke kulture.

⁷ Tipološka klasifikacija i statistika keramike kao baza podataka tipologije keramike najranije (za sada poznate) faze starčevačke kulture u sjevernoj Hrvatskoj, bit će detaljno objavljena nakon obrade cjelokupne keramičke arheološke građe pronađene u Zadubravljju

⁸ S. VRDOLJAK je preuzela osnovne deskriptivne terminologije keramike iz studije Ann Shepard

⁹ M. DIZDAR: "Topografska slika kasnolatenških naselja na vinkovačkom području i odnos utvrđenih naselja prema naseljima na otvorenom", magistarski rad obranjen 2000. g. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu

⁶ Analize ugljena obavio je dr. BOGOMIL OBELEĆ sa suradnicima iz laboratorija za mjerenje niskih aktivnosti Zavoda za eksperimentalnu fiziku u Institutu "Ruder Bošković" u Zagrebu

Sl. 4. Zadubravlje - stambena zemunica 10, glavni ulaz i prostorije (snimila K. MINICHREITER)

Fig. 4. Zadubravlje - pit-dwelling 10, main entrance and rooms (photo by K. MINICHREITER)

Sl. 5. Zadubravlje - stambena zemunica 10, skupina posuda iznad govedeđ roga (snimila K. MINICHREITER)

Fig. 5. Zadubravlje - pit-dwelling 10, a group of vessels above a cow's horn (photo by K. MINICHREITER)

Analiza keramike¹⁰ iz stambene zemunice 10 u Zadubravlju odredila je sljedeću bazu podataka:

MORFOLOŠKI PODACI

1. FUNKCIONALNI OBLIK

A - lonac (T. 1., 1-6)

B - zdjela (T. 2., 1-8)

C - šalica (T. 3., 1-7)

2. OBLIK U ODNOSU NA OBRIS

1 - poluloptast ravnog ruba (T. 2., 1; T. 3., 3, 4)

2 - poluloptast uvučenog ruba (T. 3., 1, 2)

3 - loptastog oblika cilindričnog vrata (T. 1., 1, 2, 3; T. 2., 5-7)

4 - loptastog oblika "s" profiliranog vrata (T. 1., 4-6)

3. RUB

1 - ravan (T. 1., 1-3; T. 2., 1, 2, 5-7; T. 3., 3-4)

2 - izvučen (T. 1., 4-6; T. 2., 3, 4)

3 - uvučen (T. 3., 1-2)

4. DNO

1 - ravno (T. 4., 1-5; T. 2., 2, 3, 8; T. 3., 1-7)

2 - noga (T. 2., 4; T. 4., 6-9)

5. RUČKA

1 - ovalnog presjeka (T. 5., 1)

2 - funkcionalno dekorativna bradavica, dvostruka, trostruka (T. 1., 4, 5; T. 2., 2; T. 3., 2; T. 5., 2-7)

PODACI O UKRAŠAVANJU

1. TEHNIKE UKRAŠAVANJA

1 - barbotin (T. 1., 5; T. 3., 4)

2 - otisak prstom (T. 1., 2, 3, 5; T. 2., 1; T. 6., 3, 4)

3 - štipani prstom i nokat (T. 1., 1; T. 2., 6; T. 6., 5, 6)

4 - apliciranje - plastični naljepci (T. 1., 4; T. 4., 1; T. 5., 5; T. 6., 1, 2)

5 - modeliranje - bradavice (T. 6., 7, 8, 9)

6 - urezivanje (T. 1., 6; T. 6., 10)

7 - slikanje motiva (T. 2., 5, 7)

8 - bojanje

2. SMJEŠTAJ UKRASA

1 - rub

2 - vrat

3 - rame

4 - donji dio

3. MOTIVI UKRASA

1 - vodoravna linija, niz (T. 1., 2, 3, 5; T. 2., 1, 5; T. 6., 4)

2 - okomita linija, niz (T. 1., 1; T. 2., 5; T. 6., 6)

3 - kosa linija, niz (T. 6., 10)

3 - trokut - (viseći ili stajaci (T. 2., 7)

4 - trokut ispunjen mrežom (T. 2., 7)

5 - plastični klas (T. 1., 1; T. 6., 6)

6 - modelirane bradavice (T. 6., 7, 8, 9)

7 - valovito oblikovan rub (T. 2., 1; T. 6., 4)

4. BOJANE POVRŠINE (CRVENOM BOJOM)

a - vanjska

b - unutarnja

1 - prevlaka bojom

2 - bojana površina

¹⁰ Teoretske osnove, metode i definicije tipološke klasifikacije detaljno je obradila u svojem radu S. Vrdoljak, pa će ta poglavlja biti izostavljena

5.A BOJA VANJSKE POVRŠINE

- 1 - crvena, crvenožuta, žutocrvena
- 2 - smeđa, svijetlosmeđa
- 3 - siva, tamnosiva

5.B BOJA UNUTARNJE POVRŠINE

- 1 - crvena, crvenožuta, žutocrvena
- 2 - smeđa, svijetlosmeđa
- 3 - siva, tamno siva

5.C BOJA PRESJEKA

- 1 - crna, tamnosiva
- 2 - siva
- 3 - crvena
- 4 - žuta

6. ATMOSFERA PEČENJA

- 1 - oksidacija (jednobojna - crvena ili žuta)
- 2 - nepotpuna oksidacija (dvojni presjek)
- 3 - redukcija (jednobojna - tamnosiva ili crna)

7. OBRADA VANJSKE POVRŠINE

- 1 - gruba (neravna)
- 2 - glatka - polirana

8. OBRADA UNUTARNJE POVRŠINE

- 1 - gruba (neravna)
- 2 - glatka - polirana

9. TVRDOĆA

- 1 - normalno tvrda

10. SASTAV-GLINE

- 1 - sa zrcima pijeska ili pljevom
- 2 - sa sitnim zrcima pijeska

LONCI (T. 1)

Lonac je duboka i visoka posuda, čiji je promjer ruba uvijek manji od promjera trbuha, a visina veća od promjera ruba. Oni su uglavnom debljih stijenki, većih dimenzija i vjerojatno su služili za čuvanje hrane, a možda i kuhanje (koji su imali široki otvor). U stambenoj zemunici 10 lonci su loptastog oblika s cilindričnim vratom (T. 1., 1-3) ili malo izvijenim vratom - "S" profil (T. 1., 4-6). Po rubovima su često ukrašeni otiscima prsta (T. 1., 2, 3, 5), a po vratu i truhu ukrašeni motivom plastičnog klasa (T. 1., 1), plastičnim amorfnim naljepcima (T. 1., 4) ili urezanim kosim linijama (T. 1., 6). Neki lonci su imali dvostruke ili trostruke bradavice koje su pričvršćivale uže na kojima su posude visjele. Ako su na posudi dvostruke bradavice, one su nalijepljene u dva paralelna niza na sve četiri strane lonca i to u gornjem nizu na ramenu, a u donjem nizu okomito ispod njih na donjem dijelu trbuha (T. 1., 5; T. 5., 4). Trostruke bradavice (za razliku od dvostrukih), nalijepljene su na sve četiri strane lonaca samo na najširem dijelu trbuha jer su mogle pridržavati dvostruki broj uži oko posude (T. 1., 4; T. 5., 5, 6, 7). Plastično modelirane bradavice (T. 6., 7, 8, 9), vjerojatno su nalijepljene na loncima samo kao ukrasni element, što

se može usporediti s nalazima iz Starčeva (GARAŠANIN, 1979., T. XVIII., 4) i Donje Branjevine (KARMANSKI, 1979., T. LIX., 2, 3 i T. LX., 5) te nešto mlađim nalazima iz Tečića (DIMITRIJEVIĆ, 1974., T. VII., 1; GARAŠANIN, 1973., T. 3., 2). Dno lonaca je u pravilu uvijek ravno (T. 4., 1-5). Stijenke posuda su pečenjem dobile crvenu, crvenožutu, žutocrvenu, smeđu i svijetlosmeđu boju¹¹, a na većini lonaca ostali su tragovi bojanja crvenom bojom vanjske i unutarnje površine. Svi primjerci lonaca, kao i većina keramičkog posuda u Zadubravljju ima dvojni presjek, što je posljedica nepotpune oksidacije pri procesu pečenja posuda¹².

Analogije ovim tipovima lonaca iz Zadubravljja nalazimo na lokalitetima Starčevo (ARANDJELOVIĆ-GARAŠANIN, 1954., T. VII., 26-27; T. VIII., 20; GARAŠANIN 1979., T. XVII., 1), Lepenski Vir (SREJOVIĆ, 1969., 164, sl. 44., X-XIII; GARAŠANIN, 1979., T. XVIII., 3), Donja Branjevina (DIMITRIJEVIĆ, 1974., T. II., 3, 7; KARMANSKI 1979., T. LV., 2, 4), Lánycsók-Bácsfapuszta (KALICZ, 1990., taf. 16., 3, 4, 7-9, taf. 18., 2, taf. 19., 4-6, 10, taf. 20., 1-7), a objavljeni su i na tipološkim tablicama ranih faza starčevačke kulture (GARAŠANIN, 1979., 125, sl. 11., 1; DIMITRIJEVIĆ, 1979., 242-243, sl. 14., 1-4, MINICHREITER, 1992., sl. 20., 6-9, 11).

ZDJELE (T. 2)

Zdjela je široka i plitka posuda čiji je promjer ruba uvijek veći od visine posude. One su nešto manjih dimenzija od lonaca, a neke od njih imaju nogu - kupe na nozi. U njima se pripremala ili držala hrana. U stambenoj zemunici 10 (MINICHREITER, 1992., sl. 20., 10, 15, 16, 22, 23, 27, 29, 31) otkrivene su zdjele poluloptastog oblika ravnog dna (T. 2., 1-3, 5-8) i na višoj (T. 2., 4, T. 4., 7-9) ili na nižoj nozi (T. 4., 6). Rubovi na zdjelama su ravni (T. 2., 1, 2), izvučeni malo prema van (T. 2., 3, 4) ili cilindrični (T. 2., 5-7), a na zdjeli ravnog ruba, otiskom prsta rub je valovito oblikovan (T. 2., 1, T. 6., 4). Zdjele su često na truhu ukrašene s po 4 bradavice (T. 2., 2), koje nisu funkcionalne kao dvostruke i trostruke na loncima, nego su samo dekorativne kao i na šalicama. Stijenke posuda su pečenjem dobile crvenu, crvenožutu, žutocrvenu, smeđu, svijetlosmeđu i crnu boju, dok je presjek dvobojan zbog nepotpune oksidacije pri procesu pečenja. Zdjele finije glačane površine su bojane crvenom bojom, a dvije zdjele su ukrašene slikanim uzorcima i to: četiri vodoravne crte ispod ruba na koje se nadovezuju snopovi po pet okomitih crta, koji se pri dnu posude sužavaju (T. 2., 5), a drugi uzorak su stajajući trokuti ispunjeni mrežom (T. 2., 7). Uzorci su izvedeni smeđom bojom na crvenoj podlozi.

Analogije ovim tipovima zdjela nalazimo na lokalitetima Starčevo (ARANDJELOVIĆ-GARAŠANIN, 1954., T. X., sl. 33.; GARAŠANIN, 1979., T. XIX., 2, 4-6), Lepenski Vir (SREJOVIĆ, 1969., 166, sl. 46., 47. i XII.; DIMITRIJEVIĆ, 1974., T. II., 24-29), Donja Branjevina (DIMITRIJEVIĆ, 1974., T. II., 3-7; KARMANSKI, 1979., T. LVII. i LVIII.), Gura Baciului (DIMITRIJEVIĆ, 1974., T. II., 15-18) i Lánycsók-Bácsfapuszta (KALICZ, 1990., taf. 16., 1, 2, taf. 18., 5).

¹¹ Boje na posudama određene su prema tablicama: Munsell Soil Color Chart, Revised Edition, New Windsor, 1994.

¹² Nepotpuna oksidacija znači da je u procesu pečenja posuda promijenjena atmosfera - dovod kisika, a također i temperatura u peći.

Sl. 6. Rekonstruirano posuđe rane starčevačke kulture - lonci, zdjele i šalice iz Zadubravljja (rekonstrukciju obavili: Ma. GREGL, D. GABRIEL, Z. HRVAČANIN; snimio M. GREGL)

Fig. 6. Reconstructed early Starcevo culture vessels - pots, bowls and cups from Zadubravljje (reconstructed by M. GREGL, D. GABRIEL, Z. HRVAČANIN; photo by M. GREGL)

Sl. 7. Rekonstruirano posuđe rane starčevačke kulture - lonci, zdjele i šalice iz Zadubravljja (rekonstrukciju obavili: Ma. GREGL, D. GABRIEL, Z. HRVAČANIN; snimio M. GREGL)

Fig. 7. Reconstructed early Starcevo culture vessels - pots, bowls and cups from Zadubravljje (reconstructed by M. GREGL, D. GABRIEL, Z. HRVAČANIN; photo by M. GREGL)

ŠALICE (T. 3)

Šalice su posuđe za piće, ravnog dna malih dimenzija, prostorne zapremnine do 1/4 litre (HORVAT, 1999., 172.). U stambenoj zemunici 10 (MINICHREITER, 1992., sl. 20., 13, 14) otkrivene su šalice poluloptastog oblika s uvučenim (T. 3., 1, 2) i ravnim rubom (T. 3., 3, 4). Jedna šalice uvučenog ruba imala je na sebi kao ukras - po jednu bradavicu na sve četiri strane (T. 3., 2). Šalice malih dimenzija (T. 3., 5-7) vjerojatno su bile dječje igračke. Stijenke šalice su pečenjem dobile crvenu ili

svijetlosmeđu boju. Presjek većine šalice je dvobojan zbog nepotpune oksidacije pri procesu pečenja, dok šalice najmanjih dimenzija - dječje igračke imaju uglavnom jednobojan presjek.

Šalice istih oblika i dimenzija nalazimo na Lepenskom Viru (SREJOVIĆ, 1969., 166, sl. 46., sl. XII.), Donjoj Branjevini (KARMANSKI, 1979., T. LVII., 2, 4; T. LIX., 1) i Starčevu (GARAŠANIN, 1979., T. XVIII., 4).

Ukrašavanje grubog posuđa (T. 6., 1-10) je izvedeno barbotinom, plastičnim naljepcima (T. 6., 1, 2), otiscima prstom

na rubu posude (T. 6., 3, 4), štipanjem u nizovima, oblikujući tako motiv "plastičnog klasa" (T. 6., 6) ili urezivanjem (T. 6., 10). Ovaj način ukrašavanja grubog posuda karakterističan je za rane faze starčevačke kulture i javlja se na grubom posudu prije pojave kaneliranog barbotina i traje tijekom njezine klasične faze. Slikani motivi na finom posudu - zdjelama su linearni i to kombinacija vodoravnih paralelnih crta ispod ruba, na koje se po truhu posude nadovezuju snopovi po pet okomitih crta ili stajaci trokuti ispunjeni mrežom. Motivi su izvedeni smeđom bojom na crvenoj podlozi. Površina lonaca uglavnom je grubo obrađena dok je na zdjelama površina zaglađena, ali bez sjaja. Tvrdoća keramike može se opredijeliti u kategoriju normalno tvrda - po klasifikaciji S. Vrdoljak, što znači da se može zarezati čeličnom oštricom noža (VRDOLJAK, 1995., 15.). Glina iz koje je izrađeno posuđe ima u sebi primjese - sitna zrnca pijeska ili pljeve, što je jedno od glavnih obilježja keramike starčevačke kulture.

Tipološke i stilske analize keramičkih nalaza iz zemunice 10 u Zadubravljju omogućile su njezino datiranje u fazu linear A starčevačke kulture tj. pretklasičnu fazu u koju je S. Dimitrijević u svojoj podjeli starčevačke kulture za sjevernu Hrvatsku 1979. g. uvrstio jedine do tada otkrivene površinske nalaze na zemljištu "Igrač" kod Slavanskog Broda. Vremenske i stilske analogije s ostalim nalazištima starčevačkog kulturnog kompleksa mogu se naći u Donjoj Branjevini stupanj II', i III' (KARMANSKI, 1979., 16.) i Lepenskom Viru - horizont III. a gore (SREJOVIĆ, 1969., 161.-166.). Prema različitim kronološkim sustavima starčevačke kulture koji su još i danas u upotrebi, stupanj linear A u sjevernoj Hrvatskoj (DIMITRIJEVIĆ, 1979., 242.-243.) analogan je početku stupnja II. prema Milojeviću (MILOJEVIĆ, 1950., 109.-111.), stupnju II. a prema Arandjelović-Garašanin (ARANDJELOVIĆ-GARAŠANIN, 1954., 131.-141.) i Protostarčevu II. prema Srejoviću (SREJOVIĆ, 1969., 173.-178.).

LITERATURA

- ARANDJELOVIĆ-GARAŠANIN, D., 1954., *Starčevačka kultura*, Ljubljana, 1.-152.
- BENAC, A., 1973., Obrš I. neolitsko naselje starčevačke-impresso i kakanjske kulture na Raskršću. *GZMS. n. s. sv. XXVII/XXVIII.*, Sarajevo, 5.-172.
- DALIĆ, M., 1998., Tipološko-statistička obrada kasnolatelnske keramike iz utvrđenih naselja Orolik i Privlaka. *OpusA vol. 22*, Zagreb, 163.-218.
- DIMITRIJEVIĆ, S., 1974., Problem stupnjevanja starčevačke kulture s posebnim obzirom na doprinos južnopanonskih nalazišta rješavanju ovog problema. Počeci ranih zemljoradničkih kultura u Vojvodini i srpskom Podunavlju. *Materijali X.*, Beograd, 59.-121.
- DIMITRIJEVIĆ, S., 1979., *Sjeverna zona, PJZ II. (Neolit)*, Sarajevo, 229.-260.
- DIMITRIJEVIĆ, S., TEŽAK-GREGL, T., MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, N., 1998., *Prapovijest*, Zagreb, 1.-390.
- DIZDAR, M., 1996., Brončanodobno naselje u Vinkovcima - Duga ulica. *OpusA vol. 20*, Zagreb, 7.-27.
- DIZDAR, M., 2001., *Latenska naselja na vinkovačkom području*. Disertacije i monografije 3, Zagreb, 1.-222.
- GARAŠANIN, M., 1973., *Praistorija na tlu Srbije. I i II. tom*, Beograd, 1.-700.
- GARAŠANIN, M., 1979., Centralnobalkanska zona. *PJZ II. (Neolit)*, Sarajevo, 79.-212.
- HORVAT, M., 1999., *Keramika. Tehnologija keramike, tipologija lončanine, keramički arhiv*, Ljubljana, 1.-254.
- KALICZ, N., 1990., *Frühneolithische Siedlungsfunde aus Südwestungarn*, Budapest, 1.-114.
- KARMANSKI, S., 1979., *Donja Branjevina*, Odžaci, 1.-18.
- MILOJEVIĆ, V., 1950., Körös - Starčevo - Vinča, *Reinecke Festschrift*, Mainz, 108.-120.
- MINICHREITER, K., 1992., *Starčevačka kultura u sjevernoj Hrvatskoj*. Disertacije i monografije 1, Zagreb, 1.-104.
- MINICHREITER, K., 1992. a., Ranoneolitička arhitektura sjeverne Hrvatske. *Poročilo*, vol. XX., Ljubljana, 17.-25.
- MINICHREITER, K., 1992. b., Peći u starčevačkom naselju kod Zadubravljja. *OpusA vol. 16.*, Zagreb, 37.-49.
- MINICHREITER, K., 1992. c., Kulni predmeti starčevačke kulture u sjevernoj Hrvatskoj. *PrilInstArheolZagrebu vol. 9/1992.*, Zagreb, 7.-22.
- MINICHREITER, K., 1993., Arhitektura starčevačkog naselja kod Zadubravljja. *Arheološka istraživanja u Slavanskom Brodu i brodskom Posavljju, IzdanjaHAD vol. 16/1991.*, Zagreb, 97.-111.
- MINICHREITER, K., 1997., Zaštitna arheološka istraživanja obredno-ukopnog prostora starčevačkog lokaliteta u Slavanskom Brodu. *ObavijestiHAD god. 29 (1997.) br. 3*, Zagreb, 40.-43.
- MINICHREITER, K., 1998., The Oldest Neolithic Water-Well in Croatia from the Early Starčevo Settlement near Slavonški Brod. *Brunnen der Jungsteinzeit. Internationales Symposium in Erkelenz 27. bis 29. October 1997. MatBodenRhein heft 11*, Köln, 25.-31.
- MINICHREITER, K., 1999., Slavonški Brod, Galovo-cigljana, sustavna istraživanja starčevačkog lokaliteta u 1998. g., *ObavijestiHAD god. 30. (1999.) br. 1*, Zagreb, 25.-29.
- MINICHREITER, K., 1999. a., Slavonški Brod, Galovo, sustavna istraživanja lokaliteta starčevačke kulture u godini 1999., *ObavijestiHAD god. 30. (1999.) br. 3*, Zagreb, 58.-62.
- MINICHREITER, K., 1999. b., Ranoneolitički ukopi i pogrebni običaji u naseljima starčevačkog kulturnog kompleksa. *PrilInstArheolZagrebu 15.-16. /1998.-1999.*, Zagreb, 5.-20.
- SREJOVIĆ, D., 1969., *Lepenski Vir*, Beograd, 1.-328.
- VRDOLJAK, S., 1994., Tipološka klasifikacija kasnobrončanodobne keramike iz naselja Kalnik-Igrišće (SZ Hrvatska), *OpusA vol. 18.*, Zagreb, 7.-81.

Summary

TYPOLOGICAL CLASSIFICATION OF POTTERY OF THE EARLY STARČEVO CULTURE FROM THE PIT-DWELLING 10 IN ZADUBRAVLJE

The discovery of the early neolithic Starčevo settlement in Zadubravljje in 1989 (MINICHREITER, 1992, 35-39) and another one in 1995 on the territory of the brick factory Galovo in Slavonski Brod (MINICHREITER, 1997, 40-43; IBID, 1999, 25-29; IBID, 1999.a, 58-62) set off systematic archaeological excavations of the settlement from the initial phase of the Starčevo culture development - i.e. its pre-Barbotinian phase, Linear A.

Before the unearthing of the Starčevo settlements in Zadubravljje and Slavonski Brod (Brodsko Posavina), S. Dimitrijević classified such archaeological material as belonging to the phase Linear A on the basis of characteristic style of shapes and decorations of the surface finds in Igrač in the vicinity of Slavonski Brod and comparing it with the sites discovered in Serbia and Vojvodina (DIMITRIJEVIĆ, 1974, 69, 72-75; IBID, 1979, 242-243).

His stylistic categorization of the Starčevo culture was confirmed by the explorations in Zadubravljje and Slavonski Brod, where numerous archaeological artifacts were unearthed that bear the characteristics of the Linear A phase, and carbon analyses by applying the method C-14 confirmed the dating into the early stages of the Starčevo culture - around 5900 (6700)-5300 BC.

The coal sampling analysis applying the method of semi-decay of radioactive carbon ^{14}C isotopes found on the bottom of the large pit-dwelling 10 (southeastern part of the pit-dwelling, depth 1.70 m) enabled dating the lowest pit-dwelling strata to 5930-5740 BC (55.5%) and 5990-5940 BC (12.7%), i.e. 6995±115 BP.

In the early neolithic "craftsmen settlement" in Zadubravljje around 7690 pottery fragments were found, which made analysis and computer processing of the data on the earliest pottery production on the territory of northern Croatia possible. Because of the large number of archaeological artifacts this study only took into consideration the typological classification of pottery from the pit-dwelling 10, as a part of the first data bank of the pottery typology for the neolithic era in Croatia. The typological classification and statistical processing of prehistoric pottery in Croatia began only five years ago. The first study of this kind was published by S. Vrdoljak, who analyzed the late Bronze Age pottery of northwestern Croatia (VRDOLJAK, 1995, 7-81). This kind of pottery analysis and processing was also applied in the works of M. Dizdar for middle and late Bronze Age pottery (DIZDAR, 1996, 7-38) and La Tene pottery in the Vinčinci area (DIZDAR, 2001), as well as of M. Dalić for late La Tene pottery from Orolik and Privlaka in eastern Slavonia (DALIĆ, 1998, 163-218). The same method of data processing of pottery finds was also used in this study. It has been adapted to early Starčevo culture pottery.

POTS (T. 1)

A pot is a deep high vessel, whose rim is always narrower in diameter than the belly, and whose height is always smaller than the rim diameter. They mostly have thicker walls, larger dimensions, and they probably served for preserving food and (those with a broad opening) possibly also for cooking. The pots in the pit-dwelling 10 have a rounded shape and a cylindrical neck (T. 1, 1-3), or a slightly curved neck - the S profile (T. 1, 4-6). Their rim is often decorated by finger prints (T. 1, 2, 3, 5), and their neck and belly bear the motif of a sculpted ear in relief (T. 1, 1), amorphous patches in relief (T. 1, 4) or engraved sloping lines (T. 1, 6). Some pots had double or triple knobs that held the ropes on which the vessels hung. Double knobs were affixed in two parallel sequences on all four sides of the pot, in the upper sequence on the pot shoulder, and in the lower sequence vertically beneath them on the lower part of the belly (T. 1, 5; T. 5, 4). Triple knobs were affixed on all four sides of the pot only on the broadest part of the belly because they were able to hold double number of ropes around the vessel (T. 1, 4; T. 5, 5, 6, 7). The sculpturally modeled knobs (T. 6, 7, 8, 9) were probably affixed to the pots only as a decorative element, which can be compared to the finds from Starčevo (GARAŠANIN, 1979, T. XVIII, 4) and Donja Branjevina (KARMANSKI, 1979, T. LIX, 2, 3 and T. LX, 5), as well as to the somewhat younger finds from Tečići (DIMITRIJEVIĆ, 1974, T. VII, 1; GARAŠANIN, 1973, T. 3, 2). The pot base is as a rule flat (T. 4, 1-5). The vessel walls became red, red-yellow, yellow-red, brown or light brown through heating, and most of the pots have traces of red coloring in the interior and the exterior part. All pot samples as well as the majority of the ceramic vessels in Zadubravljje have a two-colored section, which is a result of the incomplete oxidation during the heating process.

Analogies to the pot types from Zadubravljje are found on the localities Starčevo (ARANDJELOVIĆ-GARAŠANIN, 1954, T. VII, 26-27; T. VIII, 20; (GARAŠANIN, 1979, T. XVII, 1), Lepenski Vir (SREJOVIĆ, 1969, 164, Fig. 44, X-XIII; GARAŠANIN, 1979, T. XVIII, 3) Donja Branjevina (DIMITRIJEVIĆ, 1974, T. II, 3, 7; KARMANSKI 1979, T. LV, 2, 4), Lánycsök-Bácsfapuszta (KALICZ, 1990, taf. 16, 3, 4, 7-9), taf. 18, 2, taf. 19, 4-6, 10, taf. 20, 1-7), and they were also published in typological tables of the early phases of the Starčevo culture (GARAŠANIN, 1979, 125, Fig. 11, 1; DIMITRIJEVIĆ, 1979, 242-243, Fig. 14, 1-4; MINICHREITER, 1992, Fig. 20, 6-9, 11).

BOWLS (T. 2)

A bowl is a broad and shallow vessel whose rim diameter is always larger than the vessel height. They are of somewhat smaller dimensions than pots, and some of them are sometimes supported on a standard. Those are called beakers. They were used for preparing or keeping food. In the pit-dwelling 10 (MINICHREITER, 1992, Fig. 20, 10, 15, 16, 22, 23, 27, 29, 31) bowls of semi-rounded shape with a flat base were uncovered (T. 2, 1-3, 5-8) and on a higher (T. 2, 4,

T. 4, 7-9) or a smaller standard (T. 4, 6). The bowl rims are flat (T. 2, 1, 2), slightly inverted (T. 2, 3, 4) or cylindrical (T. 2, 5-7), and flat rims are usually wavy formed by finger prints (T. 2, 1, T. 6, 4). The bowl bellies are often decorated with four knobs (T. 2, 2) which are not as functional as the double and triple knobs found on pots, but only have a decorative function as on cups. The vessel walls became red, red-yellow, yellow-red, brown, light brown and black by heating, and their section is two-colored due to incomplete oxidation during the heating process. The bowls with a finer, smoothed surface were colored red, and two bowls are decorated with painted patterns: four horizontal lines beneath the rim on which bundles of five vertical lines supervene, becoming narrower towards the vessel base (T. 2, 5), and the other sample are standing triangles filled with a net (T. 2, 7). The color of the samples is brown on red background.

Analogies to those bowl types are found on the localities Starčevo (ARANDJELOVIĆ-GARAŠANIN, 1954, T. X, Fig. 33; GARAŠANIN, 1979, T. XIX, 2, 4-6), Lepenski Vir (SREJOVIĆ, 1969, 166, Fig. 46, 47 and XII; DIMITRIJEVIĆ, 1974, T. II, 24-29), Donja Branjevina (DIMITRIJEVIĆ, 1974, T. II, 3-7; KARMANSKI, 1979, T. LVII and LVIII), Gura Baciului (DIMITRIJEVIĆ, 1974, T. II, 15-18) and Lányecsók-Bácsfapuszta (KALICZ, 1990, taf. 16, 1, 2, taf. 18, 5).

CUPS (T. 3)

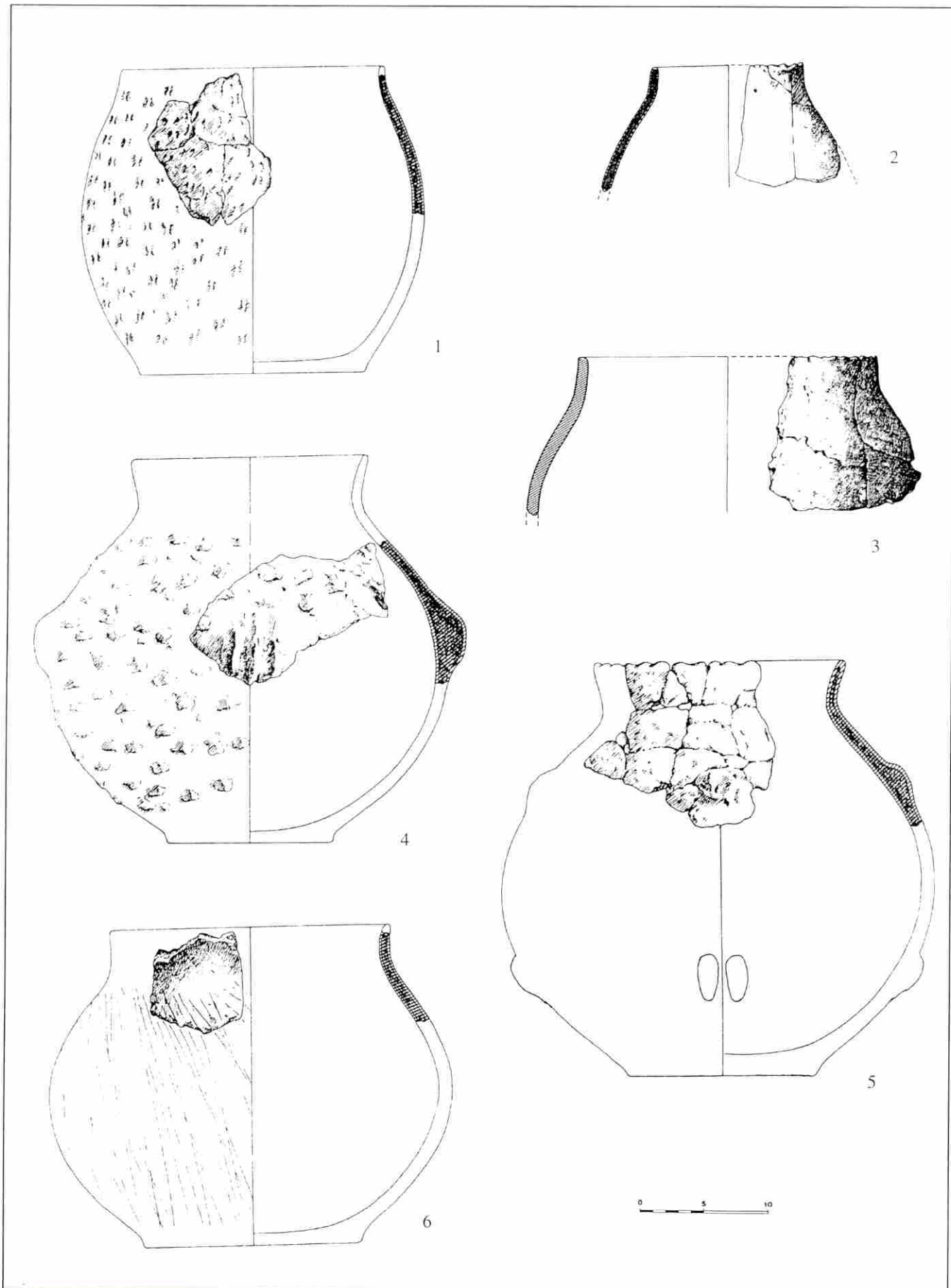
Cups are drinking vessels with a flat base and small in dimensions, with a capacity of up to - of a liter (HORVAT, 1999, 172). In the pit-dwelling 10 (MINICHREITER, 1992, Fig. 20, 13, 14) semi-rounded cups were found with recessed (T. 3, 1, 2) and flat rim (T. 3, 3, 4). One of the cups with recessed rim was decorated with one knob on each of the four sides (T. 3, 2). Cups of small dimensions (T. 3, 5-7) were probably toys. The cup walls became red or light brown through heating. The cross-section of most of the cups is two-colored due to incomplete oxidation during the heating process, whereas the smallest cups - toys - mostly have a one-colored cross-section.

Cups of the same shapes and dimensions are found in Lepenski Vir (SREJOVIĆ, 1969, 166, Fig. 46, Fig. XII), Donja Branjevina (KARMANSKI, 1979, T. LVII, 2, 4; T. LIX, 1) and Starčevo (GARAŠANIN, 1979, T. XVIII, 4).

The rough vessels (T. 6, 1-10) were decorated with barbotine, appliqué (T. 6, 1, 2), impresso - finger prints on the vessel rims (T. 6, 3, 4), tweaked sequences forming the motif of a "sculpted ear" (T. 6, 6) or incisions (T. 6, 10). This method of decorating rough vessels is characteristic of the early phase of the Starčevo culture and it appears on rough vessels before the appearance of deeply engraved barbotine and lasts throughout its classical phase. The painted motifs on fine vessels - bowls - are linear and those are mostly combinations of horizontal parallel lines beneath the rim, on which along the vessel's belly bunches of five vertical lines or standing triangles filled with a net appear. The motifs are carried out in brown color on a red background. The surface of the pots is mostly roughly elaborated, whereas the surface of the bowls is smoothed but matte. According to hardness the pottery can be categorized as normally hard after S.

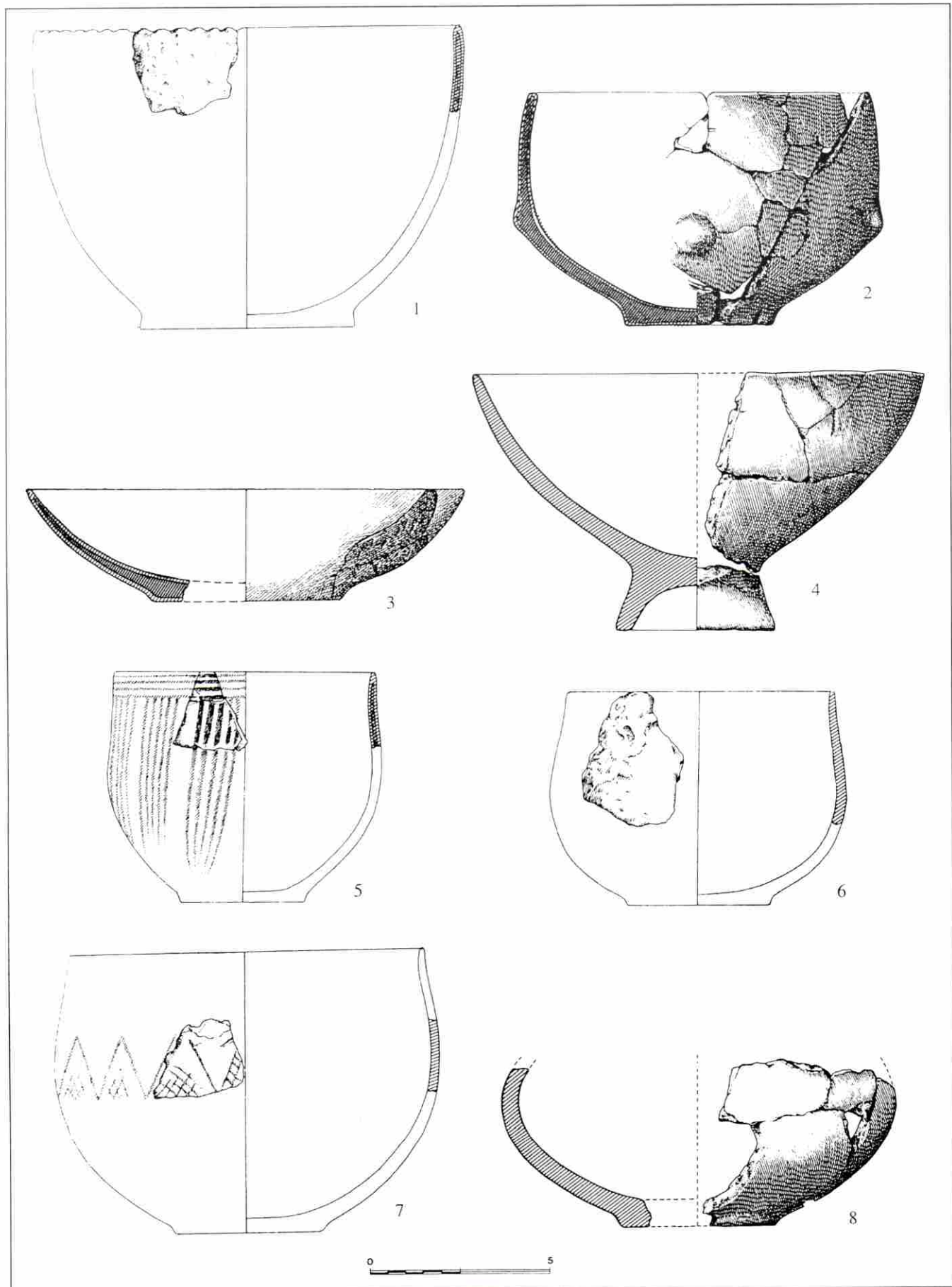
Vrdoljak's classification, meaning that it can be incised by the use of a steel knife-blade (VRDOLJAK, 1995, 15). The clay out of which the vessels were made has inclusions of sand or tailings, which is one of the main features of the Starčevo culture ceramics.

Typological and stylistic analyses of ceramic finds from the pit-dwelling 10 in Zadubravlje enabled its dating into the phase Linear A of the Starčevo culture, i.e. the pre-classical (pre-barbotine) phase, into which S. Dimitrijević in his classification of the Starčevo culture in northern Croatia in 1979 categorized the so far only surface finds on the piece of land called Igrač in the vicinity of Slavonski Brod. Chronological and stylistic analogies with other finds of the Starčevo culture complex can be found in Donja Branjevina, stage II' and III' (KARMANSKI, 1979, 16) and Lepenski Vir - horizon IIIa up (SREJOVIĆ, 1969, 161-166). According to different chronological systems of the Starčevo culture that are still in use today, the stage Linear A in northern Croatia (DIMITRIJEVIĆ, 1979, 242-243) is analogous to the beginning of stage II after Milošević (MILOŠEVIĆ, 1950, 109-111), the stage IIa after Arandjelović-Garašanin (ARANDJELOVIĆ-GARAŠANIN, 1954, 131-141) and Protostarčevo II after Srejović (SREJOVIĆ, 1969, 173-178).

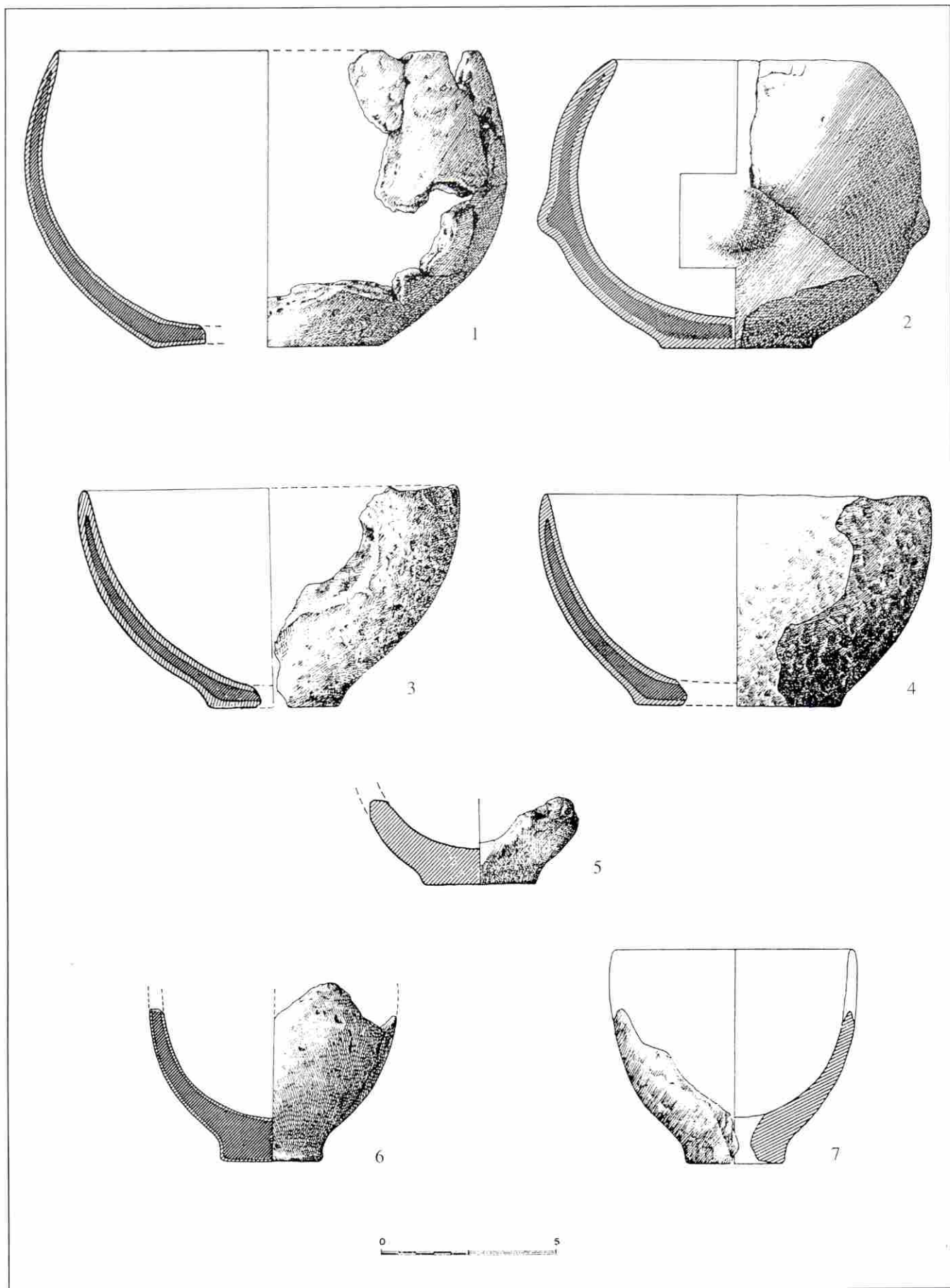
T. 1. Zadubravlje - tipološka tablica lonaca iz stambene zemunice 10 (crteži M. GREGL.)

T. 1. Zadubravlje - typological table of pots from pit-dwelling 10 (drawings by M. GREGL.)

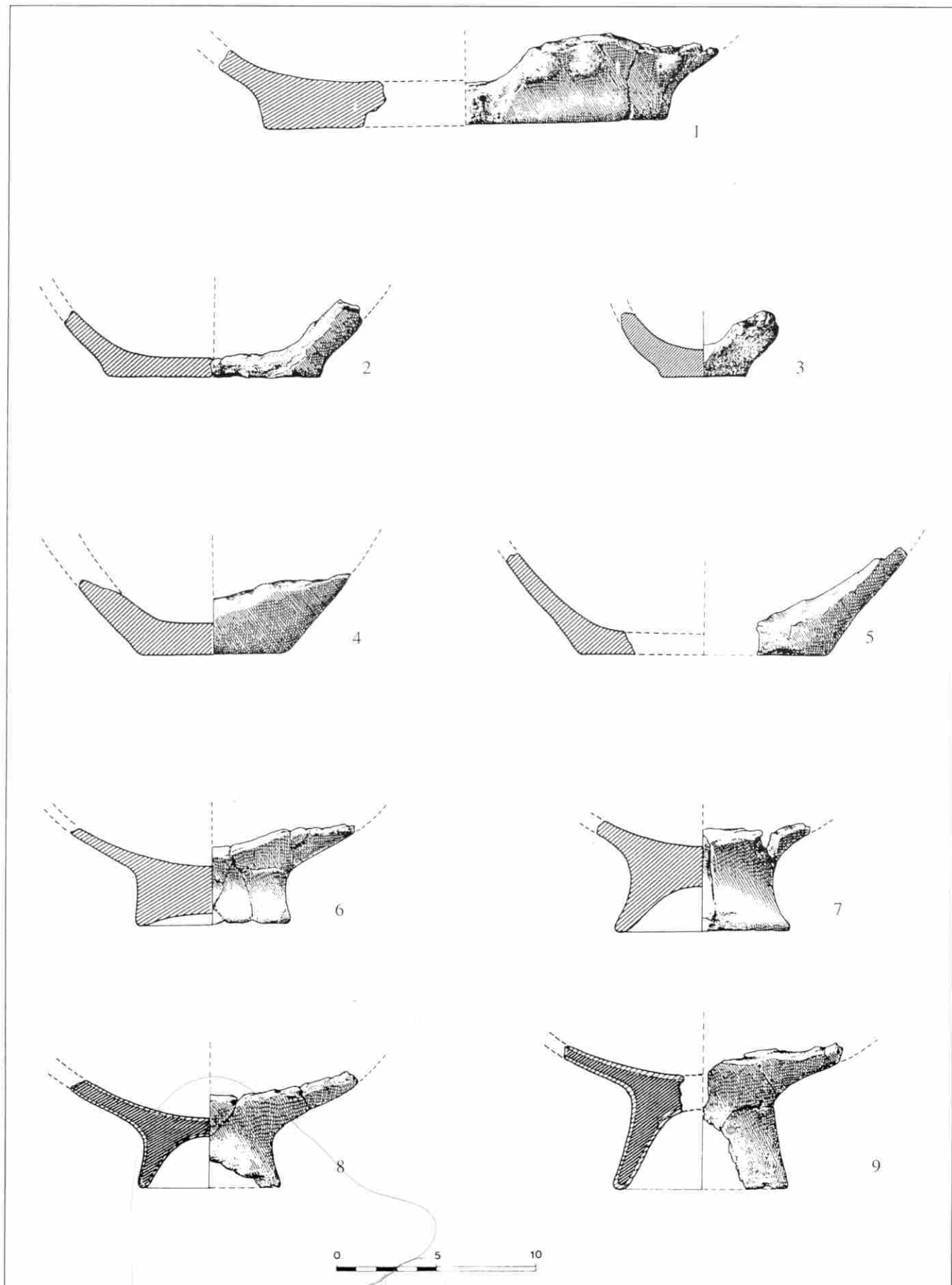
T. 2. Zadubravlje - tipološka tablica zdjela iz stambene zemunice 10 (crteži: A. FORTUNA i M. GREGL)

T. 2. Zadubravlje - typological table of bowls from pit-dwelling 10 (drawings by A. FORTUNA and M. GREGL)

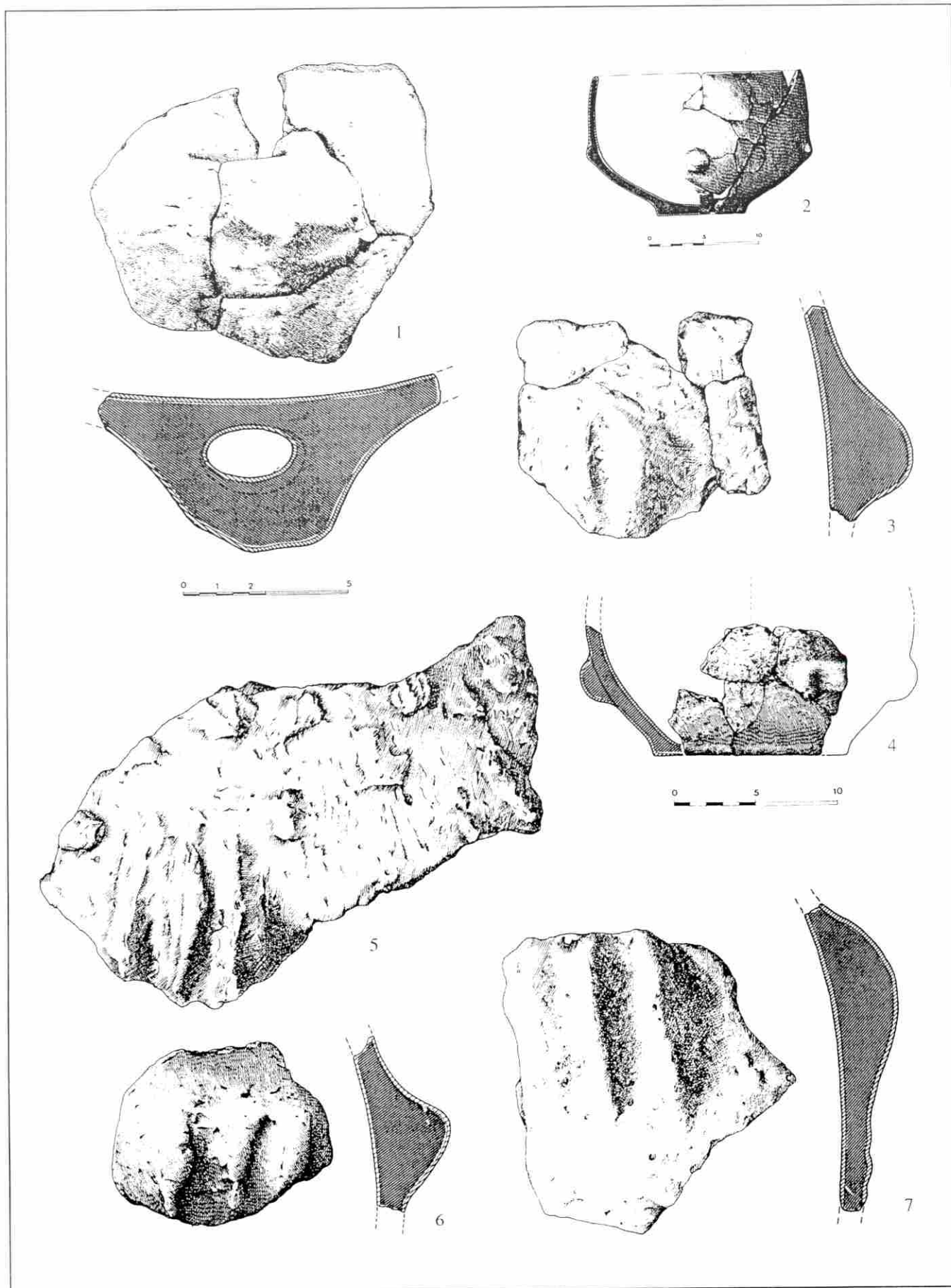
T. 3. Zadubravlje - tipološka tablica salica iz stambene zemunice 10
(crteži: A. FORTUNA i M. GREGL)

T. 3. Zadubravlje - typological table of cups from pit-dwelling 10
(drawings by A. FORTUNA and M. GREGL)

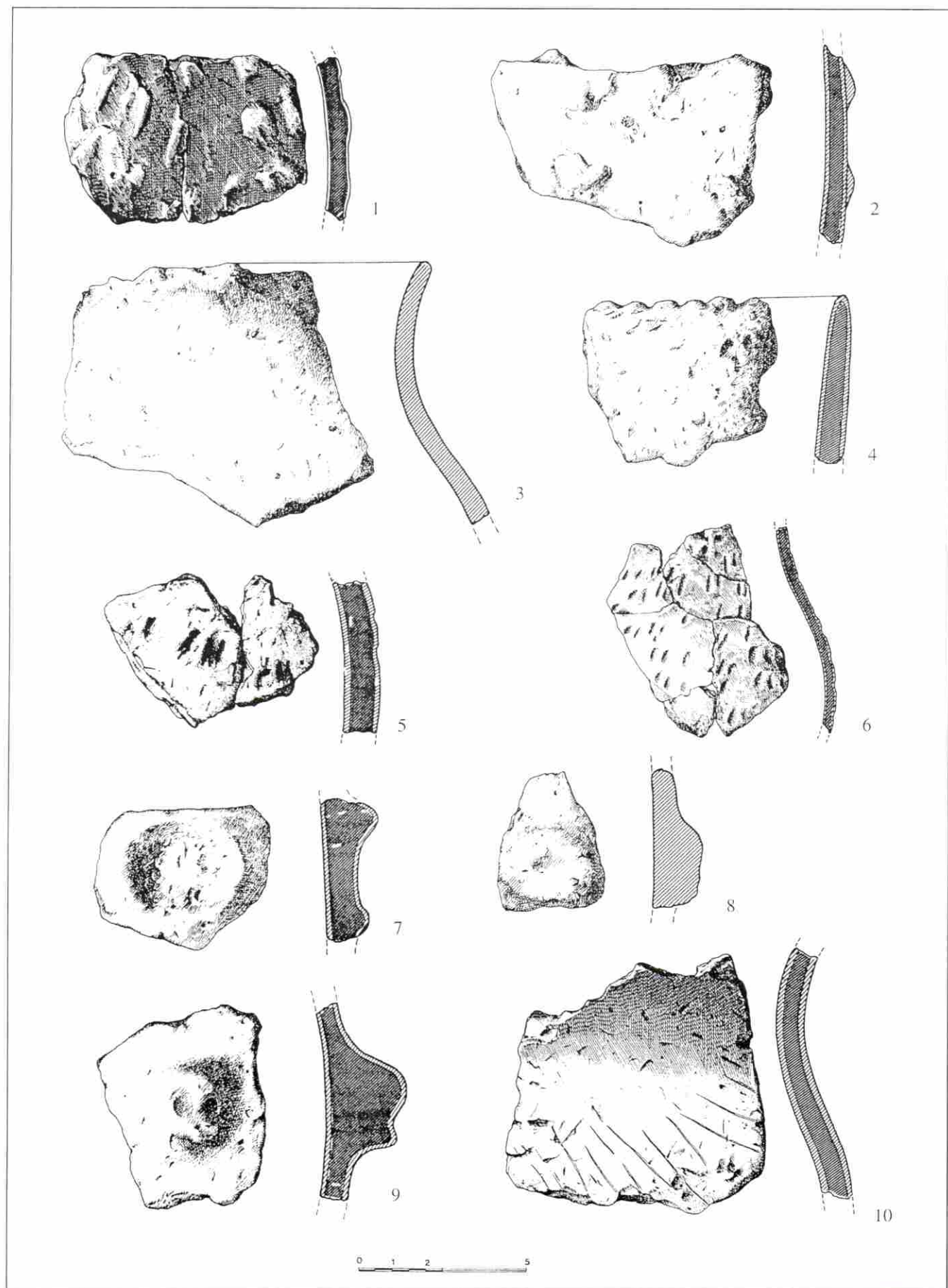
T. 4. Zadubravlje - tipološka tablica dna i noga iz stambene zemunice 10 (crteži: A. FORTUNA i M. GREGL)

T. 4. Zadubravlje - typological table of bases and standards from pit-dwelling 10 (drawings by A. FORTUNA and M. GREGL)

T. 5. Zadubravlje - tipološka tablica ručke te jednostrukih, dvostrukih i trostrukih bradavica na posudama stambene zemunice 10 (crteži: A. FORTUNA i M. GREGL)

T. 5. Zadubravlje - typological table of handles and of single, double and triple knobs on vessels from pit-dwelling 10 (drawings by A. FORTUNA and M. GREGL)

T. 6. Zadubravlje - tipološka tablica tehnika ukrašavanja posuda stambene zemunice 10 (crteži: A. FORTUNA i M. GREGL)

T. 6. Zadubravlje - typological table of vessel decoration techniques from pit-dwelling 10 (drawings by A. FORTUNA and M. GREGL)